

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук

Сокола Ігоря Васильовича на дисертаційне дослідження

Ліпшиць Лариси Володимирівни

«Формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін»

поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Кардинальні зміни в системі вищої морської освіти, які обумовлені стрімкими інтеграційними процесами створенням єдиного інформаційного простору, розвитком гуманізації та глобалізації всіх сфер життєдіяльності суспільства, вимогами морського ринку праці, впливають на реформування професійної підготовки морських фахівців в нашій державі сьогодні. Розвиток морського та річкового транспорту, а також світового комерційного мореплавства зумовлює необхідність та доцільність підготовки висококваліфікованих фахівців морського транспорту. Професійна підготовка майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів повинна забезпечувати їх, з одного боку, професійними вміннями та навичками, а з іншого – здатністю до соціальної адаптації у полікультурному середовищі у процесі професійної діяльності. Тому, професія морських фахівців вимагає не лише високого рівня знань зі спеціальності, професійної підготовки, а також оволодіння комунікативними вміннями та соціокультурними знаннями для ефективної взаємодії у полікультурному екіпажі. Таким чином, соціокультурна компетентність є однією з найважливіших складових у формуванні професійної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів. З огляду на це, дослідження Л.В. Ліпшиць є актуальним і своєчасним.

Актуальність дослідження підтверджується низкою гострих суперечностей, зокрема, між об'єктивною потребою міжнародного ринку праці у високопрофесійних фахівцях морської галузі та недостатнім рівнем соціокультурної підготовки особистості; потенційною можливістю закладів

вищої морської освіти щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв та недостатнім рівнем наявного науково-методичного забезпечення цього процесу; потребою майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у поглибленому вивченні соціокультурного контенту та відсутністю розробленої моделі та методики її реалізації.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова з теми «Моніторинг освітньо-наукового простору як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу» і пов'язана з тематичним планом науково-дослідницьких робіт Херсонської державної морської академії за темою «Теоретико-методичні засади реалізації компетентнісного підходу в системі ступеневої підготовки фахівців морської галузі».

Автор дослідження правильно визначила об'єкт, предмет, мету дослідження і відповідно до них сформулювала завдання наукового пошуку.

Автором теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін (забезпечення позитивної мотивації майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів до формування соціокультурної компетентності як чинника розвитку їх професіоналізму; удосконалення соціально-гуманітарної підготовки курсантів шляхом насичення її навчальним матеріалом соціокультурного спрямування та використання традиційних й інноваційних форм і методів навчання; занурення курсантів у навчальні професійно-орієнтовані ситуації наближені до реальної професійної діяльності).

Л.В. Ліпшиць досліджено та виявлено особливості професійної підготовки майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів: насичення змісту соціально-гуманітарних дисциплін соціокультурною тематикою; поглиблене вивчення англійської мови професійного спрямування та формування здатності до міжкультурної комунікації у полікультурному середовищі; використання в освітньому процесі особливих сучасних методів і засобів, які дозволяють максимально імітувати реальні умови професійної діяльності.

Позитивної оцінки заслуговують уточнення базових понять дослідження: «компетенція», «компетентність», «соціокультурна компетенція», «соціокультурна компетентність», конкретизація критеріїв та показників: мотиваційний (мотивація до оволодіння знаннями, зацікавленість у позитивних результатах праці, мотивація до роботи у полікультурному середовищі), когнітивний (система знань із соціально-гуманітарних дисциплін, сукупність та обсяг соціокультурних знань, знання щодо діалогічного спілкування у полікультурному середовищі), діяльнісний (вміння реалізовувати соціокультурну діяльність, здатність до соціокультурного міжособистісного спілкування, вміння взаємодіяти згідно морально-етичних переконань та норм поведінки у полікультурних екіпажах), а також рівнів (низький, середній, високий) сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів.

Особливої уваги заслуговує трактування автором поняття «соціокультурна компетентність майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів» як інтегративного утворення, що включає сукупність соціокультурних знань (у тому числі, з іноземної мови), умінь, навичок, досвіду та особистісних якостей, що забезпечують здатність майбутніх судноводіїв орієнтуватися в міжкультурному просторі, ефективно розв'язувати професійні завдання у полікультурному середовищі, уникати міжнаціональних конфліктів.

Дослідно-експериментальна робота дисертантки сприяла змінам на рівні змісту, форм і методів навчання соціально-гуманітарним дисциплінам майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів, про що свідчить моніторинг результатів експерименту. Зокрема, відбулися суттєві зміни у динаміці формування соціокультурної компетентності в учасників експериментальної групи.

Отримані здобувачем в ході дослідження результати свідчать про те, що поставлені завдання виконані і мета дослідження досягнута.

Висновки до роботи чіткі, логічно вмотивовані та органічно впливають із результатів проведеного дослідження. Основні положення дисертації ідентичні змістові автореферату.

Наукова новизна здобутих результатів полягає, передусім, у тому, що в

ньому вперше змодельовано процес формування соціокультурної компетентності при вивченні соціально-гуманітарних дисциплін, що складається із п'яти блоків: цільовий (мета, завдання); теоретико-методологічний (підходи, принципи); змістовий (соціально-гуманітарні дисципліни, спецкурс «Формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів»); технологічний (форми, методи, засоби); оцінювально-результативний (критерії, показники, рівні сформованості соціокультурної компетентності, очікуваний результат).

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці й упровадженні навчально-методичного забезпечення формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін: спецкурсу «Формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів»; навчально-методичного посібника «Теоретико-методичні аспекти формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв» та ін.

Основні теоретичні положення, результати та висновки експериментального дослідження можуть бути використані у процесі соціально-гуманітарної підготовки майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у закладах вищої морської освіти та в системі післядипломної освіти для удосконалення змісту дисциплін соціально-гуманітарного циклу та навчальних програм, розроблення навчально-методичних посібників.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, одержаних результатів та висновків, що сформульовані в дисертації, не викликає сумніву, адже для розв'язання поставлених завдань автором використовувався комплекс таких методів наукового дослідження, як-от: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Дисертація Л. В. Ліпшиць засвідчує зрілий науковий світогляд та позицію дослідника, досконале володіння методами науково-педагогічного аналізу, широку наукову обізнаність у сфері досліджуваної проблеми.

Зміст дисертації достатньо повно викладено у представлених публікаціях (31 опублікована праця, зокрема 8 статей – у наукових фахових виданнях України, 3 статті – у зарубіжних періодичних виданнях).

Попри загальне позитивне враження від представленого дисертаційного дослідження, хотілося б звернути увагу на наявні дискусійні питання, сформулювати певні зауваження:

1. У підрозділі 1.1 треба було приділити більше уваги науковому доробку вітчизняних науковців щодо професійної підготовки морських фахівців.

2. У підрозділі 2.2 при аналізі стану сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів було б доцільно більш детально схарактеризувати виділені автором компоненти досліджуваного феномену (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий).

3. У підрозділі 2.3 досить лаконічно представлено характеристику результатів констатувального етапу педагогічного експерименту за діяльнісним критерієм сформованості соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів. Зокрема, варто було б ширше проаналізувати чому отримано саме такі результати, з чим це пов'язано.

4. Дисертаційне дослідження виграло б, якби у підрозділі 3.2 було більш детально охарактеризовано заходи, які були впроваджені у процесі вивчення курсантами «Філософії», «Психології», «Менеджменту морських ресурсів», «Географії судноплавства та океанські шляхи світу», «Історії та культури України».

Висловлені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не знижують її наукової і практичної цінності.

Представлене до захисту дисертаційне дослідження Л.В. Ліпшиць виконане на належному науковому рівні, є завершеною працею та має суттєве теоретичне та практичне значення, що дозволяє рекомендувати його до використання у закладах вищої морської (в тому числі післядипломної) освіти, які здійснюють підготовку майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів.

З огляду на вищезазначене, вважаємо, що дисертаційне дослідження на тему «Формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін» відповідає чинним вимогам до дисертацій, зазначеним у «Порядку присудження

6
наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами в 06.09.2016 р.), що є підставою для присудження Ларисі Володимирівні Ліпшиць наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,

кандидат педагогічних наук,

перший проректор Приватного закладу

«Морський інститут післядипломної освіти

імені контр-адмірала

Федора Федоровича Ушакова»

І. В. Сокол

